

**A Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Akadémiai Bizottság,
Neveléstudományi és Pszichológiai Szakbizottság
Tehetségfejlesztés Munkabizottság
2025. novemberi 11.-i konferenciaprogramja
a Magyar Tudomány Ünnepe**

Innovációs lehetőségek a tehetségfejlesztésben

Duró Zsuzsa: Bevezető gondolatok

Minden nevelés, mely a képességeket fejleszti, fejleszti a tehetséget is. Ugyanakkor a tehetséges gyerekeknek szüksége van az elismerésre, és hogy speciális programokkal is formálják, fejlesszék. Ha minden gyermek megkapja a lehetőséget, hogy képességeit kibontakoztathassa, megismerhet egy teljesebb, boldogabb életet. Hogy ez megvalósulhasson, felkészült, empatikus tanárookra van szükségük.

Békési Eszter: Fegyelem és figyelem képességének fejlesztése

A drámapedagógia, a színháztáborok több évtizede fontos részét képezik a nevelésnek, az oktatásnak, a tehetségfejlesztésnek. A foglalkozások vegyes korosztályból érkező résztvevőinek el kell sajátítaniuk a színpadi fegyelem jelentését:

1. Mindent látsz, ami a színpadon zajlik 360 fokos körben
2. Tudsz helyezkedni, tehát nem takarsz senkit és nem engeded, hogy téged takarjanak
3. A színpadi jelenléteadből semmi nem zökkent ki (semmilyen nézői reakció)
4. Ha bármi váratlan helyzet adódik, megoldod a színpadon úgy, hogy a néző semmit se vegyen észre
5. Semmilyen túlmozgásod nincs (pl. haj igazgatás, vakaródzás stb.)
6. Felelősséget vállalsz mindenért, ami a színpadon zajlik, amíg jelenetben vagy

Ez nem kevés tennivaló, és még inkább nem kevés figyelni való.

Hogyan tud erre képessé válni az a gyermek, aki mindezen képességekkel nem rendelkezik a hétköznapi életében? (Mert valljuk be, nem rendelkeznek.) Úgy, hogy fegyelmezi magát.

De ezt hogyan érheti el, és ez hogyan tanítható? Nagy elvárás az ADHD, hiperaktív és egyéb neurodivergens problémákkal küzdő generáció számára!

Egyszóval: Mi a fegyelem? - tehetjük fel a kérdést. A figyelemirányításának és megtartásának a képessége.

A figyelmet tanítani drámapedagógiai módszerekkel igazán hatékony.

Az idei darabunk Örkény István egyperceséből állt össze. Volt közöttük egy, amelynek a címe: Üres lap. Ezt úgy adtuk elő, hogy a gyerekek felálltak és egy percig mozdulatlanul néztek előre, a nézők felé. A feladat nem könnyű! Egy egésznapos tréninget igényelt ennek a képességnek a kifejlesztése. Az eredmény: a nyolcéves gyermek is képessé vált arra, hogy színpadi világítás mellett rezzenéstelenül, kimozdíthatatlanul álljon a nézők figyelmének keresztútjában.

A tanulásmódszertan tanításakor hatékonyra tehetjük a csend tanítását, a testkontrollt, annak képességét, hogy figyelmünket összpontosítsuk és felelősséget vállaljunk önmagunkért, hosszabb távon a munkánkért.

Az előadás ezen módszereket mutatja be gyakorlati tapasztalatok alapján.

Berki Tibor: Alulteljesítők és lemorzsolódók a szakképzésben

Az alulteljesítő tehetségek, mint fogalom az 1980-as évek óta került a tehetséggondozásba és azonosításuk, a velük való fejlesztőmunka, a tehetséggondozás modern megközelítésben mára a tehetségről való gondolkodás részévé vált. Ők azok, akik a képességeik alatt teljesítenek, vagy meglévő képességeiket nem tudják kiemelkedő módon megjeleníteni.

A szakképzésben (szakiskola, technikum) is egyre fontosabb a lemorzsolódás csökkentése, azaz minél kevesebb fiatal hagyja el végzettség nélkül az oktatási rendszert. A lemorzsolódás hátterében erős hatótényező az alacsony szocioökonómiai (társadalmi-gazdasági) státusz (SES) és/vagy a tanulók egyéni tanulási készségei, motivációi. Ez utóbbiak mérésének egyik lehetséges eszköze a KATT kérdőív - Tanulási készségek és az alulteljesítés kérdőív.

Egy szakképző iskola 9. évfolyamán felvett KATT kérdőív eredményeinek az ismertetésével és az osztályfőnökökkel készült interjúk alapján mutatom be, hogy az alulteljesítő tanulók azonosítása és gondozása hogyan járulhat hozzá a lemorzsolódás csökkentéséhez a szakképzésben.

Dudok Réka: Pszichológiai jóllét és erőforrás-profilok serdülőknél: a reziliencia, az iskolai kötődés és a társas támogatás szerepe

A serdülők pszichológiai jóllétének vizsgálata kiemelt jelentőségű, hiszen a kognitív teljesítmény és a tanulói előmenetel alakulását nem kizárólag intellektuális tényezők, hanem a társas és érzelmi erőforrások is alapvetően meghatározzák. A kutatások egyre inkább rámutatnak arra, hogy a pszichológiai jóllét és annak védőfaktorai – például a reziliencia, az önkontroll, a társas támogatás és az iskolai kötődés – kulcsszerepet játszanak a tanulók sikeres iskolai adaptációjában, valamint képességeik kibontakoztatásában.

Empirikus vizsgálatunkban 276 serdülő vett részt (11–18 év között, átlagéletkor: 13,57 év, SD = 1,81), közülük 143 fő rendelkezett tanulási zavarra vonatkozó hivatalos diagnózissal. A pszichológiai jóllétet az EPOCH-H kérdőív segítségével mértük, a prediktorváltozók között az önbecsülés, önkontroll, proaktív megküzdés, reziliencia, társas támogatás és iskolai kötődés szerepeltek. Az adatok elemzésére útelemzést és K-közép klaszteranalízist alkalmaztunk.

Eredményeink szerint a pszichológiai jóllét variációjának több mint 75%-át magyarázták a bevont tényezők, legerősebben a reziliencia, az élettel való elégedettség és az iskolai kötődés. A klaszteranalízis három, jól elkülöníthető jólléti profilt azonosított, amelyek az érzelmi és társas erőforrások sajátos mintázataiban különböztek, és szoros összefüggést mutattak a tanulók alkalmazkodási képességeivel.

Eredményeink megerősítik, hogy a pszichológiai jóllét és a védőfaktorok fejlesztése nemcsak a tanulási nehézségekkel járó pszichés stressz mérséklésében, hanem a tanulói erőforrások kibontakoztatásában is kiemelt szerepet játszik. Az iskolai környezet támogató légköre és a társas erőforrások aktivizálása hozzájárulhat a serdülők hosszú távú iskolai bevalásához és kiegyensúlyozott fejlődéséhez.

Baraldó Kiss Erzsébet: Mindenkinben ott rejlik a lehetőség, csak meg kell találni.

A kollégiumunknak számtalan tehetséges tanulója van. Szerencsések vagyunk, hogy Szeged gimnáziumainak tanulói alkotják a lakók többségét. Félévente készítünk statisztikát iskolai előmenetelükről, ami bizonyítja, hogy milyen kiválóan teljesítenek. Azonban ez az iskolai tanárok és a diákok teljesítményét tükrözi. Számos országos

versenyen érnek el kimagasló eredményeket, sőt a diákolimpiákon is a dobogón végeznek.

A remek helyezéseket látva elgondolkodom, hogy a kollégium miben segítette diákjainkat, hogy ilyen sikeresek legyenek? Azt tapasztaljuk, hogy azon tanulók, akik teljesítménye egy-egy tantárgyban kiemelkedő, idejüket reggeltől estig az iskolák, könyvtárak falai között töltik. A kollégiumba visszaérve számonkérjük, hogy a csoportfoglalkozáson, a kollégiumi szakkörön vegyen részt. A foglalkozások nagy része, témakörük számtalanszor ismételt.

A kollégiumi munka azonban igazi közösségi élmény is: egyszerre nevelés, támogatás és inspiráció. A kollégium nem csupán lakhely, hanem olyan tér, ahol a közösség ereje segít a fejlődésben.

Azt gondolom, hogy ezen diákok számára azok a szakköreink hasznosak, melyek segítik őket a pályaválasztásban, a relaxációban. Sportolási, játékos kikapcsolódási lehetőséget biztosítanak, vagy hagyományos rendezvényeinken közösségi élményt nyújtanak. Itt nem csak lexikális tudásukról adhatnak számot, hanem sokszor rejtett tehetségük is bemutatásra kerül.

Ugyanakkor azokra a gyerekekre is figyelniünk kell, akik hátrányos családi körülmények közül érkeznek, vagy átlagos teljesítményűek. Az ő számukra nagyon fontos az egyéni törődés, a pszichológusi jelenlét.

Néhány új terület megismertetésével is próbálkozunk: pénzügyi ismeretek, környezetvédelem. Egyre inkább szükségességét látjuk annak, hogy alapfogalmakkal ezeken a területeken is rendelkezzen egy diák. Reméljük, hogy ezeken a foglalkozásokon szerzett tapasztalatok, tudás hozzájárulnak ahhoz, hogy újabb területeken kamatoztathassák tehetségüket.

Üzenetünk minden diákunk számára az kell, hogy legyen: ha merünk lépni, ha együtt dolgozunk, a bennünk rejlő lehetőségek valóban tehetséggé formálódhatnak.

Duró Zsuzsa: Záró gondolatok

Munkacsoportunk pedagógusai a tehetséggondozás folyamatába olyan modern pszichológiai és neveléstudományi elemeket illesztettek, amelyek új szint vittek a gyakorlatba. Napjainkra egyre inkább megerősödött az a szemlélet, hogy a legjobb befektetés az átlag feletti képességekkel bíró tanulók célzott fejlesztése. Világossá vált, hogy a tehetséges gyermekek más megközelítést igényelnek, hiszen bennük rejlő lehetőségeik kibontakoztatásával közösségük és a társadalom egészének javát szolgálják. A döntéshozók közül is mind többen ismerik fel, hogy a tehetségek gondozása a jövő vezetőinek kinevelését jelenti. A tehetségek támogatása tehát nem csupán pedagógiai feladat, hanem az egész nemzet közös érdeke, amely hosszú távon megtérülő és értékes befektetés.
